

چشم‌انداز در حال تغییر: کشف آینده علوم سیاسی

www.ketab.ir

نویسنده:

مونا پارسا

سرشناسه	پارسا، مونا، ۱۳۶۷ -
عنوان و نام پدیدآور	چشم‌انداز در حال تغییر: کشف آینده علوم سیاسی / نویسنده مونا پارسا.
مشخصات نشر	تهران: سروش برتر، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری	۱۸۵ ص.
شابک	۹۷۸-۶۲۲-۸۰۱۲-۲۶-۱
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
یادداشت	کتابنامه: ص. [۱۸۱] - ۱۸۳.
موضوع	علوم سیاسی - Political science - Forecasting Political science -- آینده‌نگری علوم سیاسی -- تحقیق -- روش‌شناسی Political science -- Research -- Methodology - Forecasting -- Study and teaching آینده‌پژوهی
رده بندی کنگره	JAV۱
رده بندی دیویی	۳۲۰/۰۱
شماره کتابشناسی ملی	۹۵۴۸۸۷
اطلاعات رکورد کتابشناسی	فیبا

عنوان: چشم‌انداز در حال تغییر: کشف آینده علوم سیاسی

نویسنده: مونا پارسا

ناشر: سروش برتر ۱۴۰۳

تیراژ: ۱۰۰۰

چاپ اول

شماره پخش: ۰۹۳۵۲۴۰۸۱۹۹

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

قیمت: ۱۷۰،۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

پیشگفتار نویسنده	۱۵
فصل اول: مقدمه‌ای بر آینده علوم سیاسی	۱۹
سیر تحول علوم سیاسی	۲۰
تکامل علوم سیاسی	۲۱
ریشه‌های علوم سیاسی	۲۱
ظهور تحقیقات تجربی	۲۱
انقلاب رفتاری	۲۲
ظهور سیاست مقایسه‌ای	۲۲
تأثیر نظریه سیاسی	۲۲
رویکردهای میان‌رشته‌ای	۲۲
انقلاب دیجیتال	۲۳
جهانی‌شدن علوم سیاسی	۲۳
چالش‌ها و فرصت‌ها در علوم سیاسی	۲۳
پیچیدگی سیستم‌های سیاسی	۲۳
پیشرفت‌های تکنولوژیکی	۲۴
جهانی‌شدن و مسائل فراملیتی	۲۴
نابرابری و عدالت اجتماعی	۲۵
فرسایش دموکراتیک و پوپولیسم	۲۵
ملاحظات اخلاقی	۲۵
همکاری میان‌رشته‌ای	۲۶

۲۶	ماهیت میان رشته‌ای علوم سیاسی
۲۸	علوم سیاسی در ایران
۳۰	جمع‌بندی

فصل دوم: آینده پژوهی علوم سیاسی

۳۱	آینده علوم سیاسی
۳۲	آینده پژوهی
۳۴	ضرب‌آهنگ تغییر و ضرورت آینده پژوهی
۳۵	اصول موضوعه آینده پژوهی
۳۵	ارتباط گذشته حال
۳۵	عنصر حیاتی در مطالعات آینده پژوهی
۳۶	قدرت چشم‌انداز
۳۶	مفاهیم و نظریه‌ها
۳۷	فنون و روش‌های آینده پژوهی
۳۷	روش دیده‌بانی
۳۷	تحلیل روند
۳۷	پایش روند
۳۸	برون‌یابی روند
۳۸	توسعه و تحلیل سناریو
۳۸	مدل‌سازی
۳۹	شبیه‌سازی یا بازی
۳۹	ابداع، ارزیابی و انتخاب گزینه‌های بدیل خط‌مشی
۴۱	مطالعات راهبردی، تلاقی گاه آینده پژوهی و علوم سیاسی
۴۲	نسبت مطالعات راهبردی و نظریه در علوم سیاسی
۴۲	تقدم راهبرد و استقلال آن از نظریه
۴۶	تقدم نظریه و ابتلای راهبرد بر آن
۴۹	ارتباط دوسویه
۵۱	آسیب‌شناسی آینده پژوهی علوم سیاسی در ایران
۵۱	عدم وجود راهبرد جامع

۵۱	ارتباط ناقص با دستگاه‌های اجرایی
۵۲	عدم بومی‌سازی
۵۲	عدم درک عمیق مطالعات بین‌رشته‌ای
۵۲	آینده‌پژوهی دانشگاهی؛ ضرورتی انکارناپذیر
۵۳	راهبردهای اتخاذ شده برای تحقق سند چشم‌انداز
۵۳	تحول شالوده‌شکنانه در عرصه آینده‌پژوهی علوم سیاسی
۵۴	توجه به قطب‌های علمی در حوزه علوم سیاسی و آینده‌پژوهی
۵۴	تدوین سند جامع علمی کشور با محوریت آینده‌پژوهی علوم سیاسی
۵۵	روندهای نوظهور در تحقیقات علوم سیاسی
۵۵	رویکردهای میان‌رشته‌ای
۵۶	داده‌های بزرگ و روش‌های محاسباتی
۵۶	تحقیقات مقایسه‌ای و بین‌المللی
۵۷	تمرکز بر گروه‌های حاشیه‌نشین و کم‌نماینده
۵۸	اهمیت تحقیقات آینده در علوم سیاسی
۵۸	پیشرفت دانش و درک
۵۹	پرداختن به مسائل معاصر
۵۹	اطلاع‌رسانی به سیاست و عمل
۶۰	پیش‌بینی روند و چالش‌های آینده
۶۱	تقویت همکاری و رویکردهای میان‌رشته‌ای
۶۲	جمع‌بندی

۶۳	فصل سوم: رویکردهای روش‌شناسی در تحقیقات علوم سیاسی آینده
۶۴	روش‌های کمی در علوم سیاسی
۶۴	نقش روش‌های کمی
۶۶	چالش‌ها و محدودیت‌ها
۶۷	روش‌های کیفی در علوم سیاسی
۶۷	انواع روش‌های کیفی
۶۸	مصاحبه‌ها
۶۸	مشاهدات

۶۸	تجزیه و تحلیل اسناد
۶۹	مطالعات موردی
۶۹	نقاط قوت و محدودیت روش های کیفی
۷۰	جهت گیری های آینده در تحقیقات کیفی
۷۰	بررسی دینامیک قدرت
۷۰	بررسی گفتمان های سیاسی
۷۰	پذیرش روش های دیجیتال
۷۱	صدا های حاشیه نشین جذاب
۷۱	روش های مختلط در علوم سیاسی
۷۲	مزایای روش های مخلوط
۷۲	طراحی یک مطالعه روش های مخلوط
۷۳	چالش ها و ملاحظات
۷۴	نمونه هایی از روش های مختلط تحقیق در علوم سیاسی
۷۵	رویکردهای نوآورانه در تحقیقات علوم سیاسی
۷۵	تجزیه و تحلیل داده های بزرگ در علوم سیاسی
۷۶	روش های تجربی و آزمایش های کنترل تصادفی
۷۷	تحلیل شبکه و نظریه شبکه اجتماعی
۷۸	مدل سازی محاسباتی و شبیه سازی مبتنی بر عامل
۷۹	جمع بندی

فصل چهار: آینده سیاست مقایسه ای

۸۱	تغییر پویایی سیاست مقایسه ای
۸۲	جهانی شدن و سیاست مقایسه ای
۸۳	چارچوب های جدید سیاست مقایسه ای
۸۳	سیاست مقایسه ای در عصر دیجیتال
۸۴	جهت گیری های آینده در تحقیقات سیاست مقایسه ای
۸۵	چارچوب های جدید سیاست مقایسه ای
۸۵	تحلیل مقایسه ای نهادی
۸۶	منطقه گرایی مقایسه ای

۸۷	مطالعات پوپولیسم مقایسه‌ای
۸۷	سیاست دیجیتال مقایسه‌ای
۸۸	جهانی‌شدن و سیاست مقایسه‌ای
۸۹	تأثیر جهانی‌شدن بر سیاست مقایسه‌ای
۸۹	جهانی‌شدن و روش‌شناسی مقایسه‌ای
۹۰	جهانی‌شدن و تحلیل سیاست مقایسه‌ای
۹۱	جهت‌گیری‌های آینده در جهانی‌شدن و سیاست مقایسه‌ای
۹۲	جهت‌گیری‌های آینده در تحقیقات سیاست مقایسه‌ای
۹۲	سیاست مقایسه‌ای در عصر دیجیتال
۹۳	سیاست مقایسه‌ای و چالش‌های جهانی
۹۳	سیاست مقایسه‌ای و دیدگاه‌های غیرغربی
۹۴	سیاست مقایسه‌ای و نوآوری‌های روش‌شناسی
۹۴	سیاست مقایسه‌ای و رویکردهای میان‌رشته‌ای
۹۶	جمع‌بندی

فصل پنجم: آینده روابط بین‌الملل ۹۹

۱۰۰	ماهیت در حال تکامل روابط بین‌الملل
۱۰۰	ظهور بازیگران غیردولتی
۱۰۱	حاکمیت جهانی و چندجانبه‌گرایی
۱۰۱	تغییر قدرت و تنظیم مجدد ژئوپلیتیک
۱۰۲	تکنولوژی و سیاست جهانی
۱۰۲	تغییرات آب‌وهوایی و سیاست‌های زیست‌محیطی
۱۰۳	بازیگران جدید در روابط بین‌الملل
۱۰۳	بازیگران غیردولتی
۱۰۴	بازیگران چند ملیتی
۱۰۶	قدرت‌های نوظهور
۱۰۶	حاکمیت جهانی و روابط بین‌الملل
۱۰۷	تغییر چشم‌انداز حاکمیت جهانی
۱۰۷	نقش نهادهای بین‌المللی

۱۰۷	پویایی قدرت در حاکمیت جهانی
۱۰۸	چندجانبه‌گرایی و منطقه‌گرایی
۱۰۸	تکنولوژی و حاکمیت جهانی
۱۰۹	چالش‌ها و فرصت‌های آینده
۱۰۹	چالش‌ها و فرصت‌های آینده در روابط بین‌الملل
۱۱۰	ظهور بازیگران غیردولتی
۱۱۰	چالش‌های جهانی و اقدام جمعی
۱۱۱	پیشرفت‌های تکنولوژیکی و امنیت سایبری
۱۱۱	دینامیک قدرت تغییر
۱۱۲	ملاحظات اخلاقی و چارچوب‌های قانونی
۱۱۳	جمع‌بندی
۱۱۵	فصل شش: آینده نظریه سیاسی
۱۱۶	بازتخیل نظریه سیاسی برای آینده
۱۱۶	نیاز به بازتخیل تئوری سیاسی
۱۱۷	بحث‌های معاصر در نظریه سیاسی
۱۱۸	تقاطع و نظریه سیاسی
۱۱۸	نقش نظریه سیاسی در شکل‌دادن به آینده
۱۱۹	مباحث معاصر در نظریه سیاسی
۱۲۰	نقش قدرت در نظریه سیاسی
۱۲۰	نقش هویت در نظریه سیاسی
۱۲۱	نقش دموکراسی در نظریه سیاسی
۱۲۲	نقش اخلاق در نظریه سیاسی
۱۲۲	هویت چندبخشی و نظریه سیاسی
۱۲۴	هویت چندبخشی و سیاست‌گذاری
۱۲۵	جهت‌های آینده در تحقیقات هویت چندبخشی
۱۲۶	نقش نظریه سیاسی در شکل‌گیری آینده
۱۲۶	ارتباط نظریه سیاسی
۱۲۶	شکل‌دادن به گفتمان و عمل سیاسی

۱۲۷.....	مقابله با چالش‌های معاصر
۱۲۷.....	نظریه و عمل پیوند
۱۲۸.....	جهت‌گیری‌های آینده در نظریه سیاسی
۱۲۹.....	جمع‌بندی
۱۳۱.....	فصل هفتم: آینده سیاست‌های عمومی
۱۳۲.....	نوآوری سیاست و چالش‌های آینده
۱۳۲.....	درک نوآوری سیاست
۱۳۳.....	نقش علوم سیاسی در نوآوری سیاست
۱۳۳.....	چالش‌های آینده در نوآوری سیاست
۱۳۴.....	منابع محدود
۱۳۴.....	فرصت‌های نوآوری سیاست
۱۳۴.....	پیشرفت‌های تکنولوژیکی
۱۳۵.....	حاکمیت مشترک
۱۳۵.....	یادگیری از تجربیات بین‌المللی
۱۳۵.....	سیاست‌گذاری مبتنی بر شواهد
۱۳۶.....	نقش تحقیقات در سیاست‌گذاری مبتنی بر شواهد
۱۳۷.....	چالش‌ها و محدودیت‌های سیاست‌گذاری مبتنی بر شواهد
۱۳۸.....	ترویج سیاست‌گذاری مبتنی بر شواهد
۱۳۹.....	اجرای سیاست در آینده
۱۳۹.....	تغییر چشم‌انداز اجرای سیاست
۱۴۰.....	چالش‌های اجرای سیاست
۱۴۰.....	فرصت‌های اجرای سیاست‌های آینده
۱۴۱.....	ملاحظات اخلاقی در اجرای سیاست‌های آینده
۱۴۲.....	نقش تکنولوژی در شکل‌گیری سیاست‌های عمومی
۱۴۲.....	استفاده از داده‌های بزرگ برای بینش سیاست
۱۴۳.....	هوش مصنوعی و تصمیم‌گیری سیاست
۱۴۳.....	رسانه‌های اجتماعی و مشارکت شهروندان
۱۴۴.....	دولت الکترونیکی و ارائه خدمات دیجیتال

پیامدهای اخلاقی و سیاسی.....	۱۴۵
جمع‌بندی	۱۴۶

فصل هشت: آینده نهادهای سیاسی..... ۱۴۹

تغییر ماهیت نهادهای سیاسی	۱۵۰
تأثیر پیشرفت‌های تکنولوژیکی	۱۵۰
ظهور نوآوری‌های دموکراتیک	۱۵۱
نقش بازیگران غیردولتی.....	۱۵۱
اصلاحات و سازگاری‌های آینده	۱۵۲
نوآوری‌های دموکراتیک و نهادهای سیاسی	۱۵۲
درک نوآوری‌های دموکراتیک.....	۱۵۳
تأثیر بر نهادهای سیاسی	۱۵۴
چالش‌ها و ملاحظات.....	۱۵۴
جهت‌های آینده	۱۵۵
نقش بازیگران غیردولتی در نهادهای سیاسی	۱۵۶
تغییر چشم‌انداز نهادهای سیاسی	۱۵۶
بازیگران و حاکمیت غیردولتی.....	۱۵۷
بازیگران غیردولتی و سیاست‌گذاری	۱۵۷
بازیگران غیردولتی و دموکراسی.....	۱۵۸
جهت‌گیری و چالش‌های آینده	۱۵۹
اصلاحات و سازگاری‌های آینده در نهادهای سیاسی	۱۶۰
تقویت نهادهای دموکراتیک.....	۱۶۰
پذیرش پیشرفت‌های تکنولوژیکی.....	۱۶۰
ترویج حاکمیت مشترک.....	۱۶۱
تقویت همکاری بین‌المللی	۱۶۱
مقابله با نابرابری‌های جهانی	۱۶۲
جمع‌بندی	۱۶۳

فصل نهم: آینده رفتار سیاسی..... ۱۶۵

تغییر الگوهای مشارکت سیاسی	۱۶۶
----------------------------------	-----

کاهش اشکال سنتی مشارکت سیاسی	۱۶۶
ظهور اشکال غیرسنتی مشارکت سیاسی	۱۶۷
چالش‌ها و فرصت‌های تغییر الگوهای مشارکت سیاسی	۱۶۷
نقش علوم سیاسی در شکل‌دادن به آینده مشارکت سیاسی	۱۶۸
ارتباطات سیاسی در عصر دیجیتال	۱۶۹
افزایش رسانه‌های اجتماعی و تأثیر آن بر ارتباطات سیاسی	۱۶۹
نقش رسانه‌های دیجیتال در شکل‌گیری روایت‌های سیاسی	۱۷۰
تأثیر الگوریتم‌ها و ارتباطات شخصی	۱۷۰
چالش‌های تنظیم ارتباطات سیاسی در عصر دیجیتال	۱۷۱
آینده تحقیقات ارتباطات سیاسی	۱۷۱
هویت، سیاست و رفتار سیاسی	۱۷۲
نقش هویت در رفتار سیاسی	۱۷۲
هویت چندبخشی هویت و رفتار سیاسی	۱۷۳
سیاست هویت و بسیج سیاسی	۱۷۳
چالش‌های سیاست هویت	۱۷۴
آینده سیاست هویت و رفتار سیاسی	۱۷۴
آینده رأی‌گیری و رفتار انتخاباتی	۱۷۵
تأثیر تکنولوژی بر رأی‌گیری	۱۷۶
نقش رسانه‌های اجتماعی در شکل‌گیری رفتار انتخاباتی	۱۷۶
تغییر جمعیت‌شناسی و رفتار انتخاباتی	۱۷۷
تأثیر کمپین‌های سیاسی بر رفتار رأی‌گیری	۱۷۷
آینده سیستم‌های انتخاباتی	۱۷۸
آینده احزاب سیاسی و وفاداری رأی‌دهندگان	۱۷۸
جمع‌بندی	۱۷۹
منابع	۱۸۱

پیشگفتار نویسنده

تفکر درباره آینده و حوادث آن، سابقه‌ای به دیرینگی تاریخ خودآگاهی بشر دارد، آن گونه که مردم همه دوران همواره مشتاق کشف علم به آینده خویش بوده‌اند. معابد یونان باستان و رواج و رونق حرفه طالع‌بینی میان همه ملل و اقوام شاهد این واقعیت است.

آینده‌پژوهی یکی از روش‌های مدرن مطالعه آینده است و از شاخه‌های فناوری‌های نرم^۱ محسوب می‌شود؛ البته هدف این علم نه تنها کشف آینده بلکه اساساً مهندسی هوشمندانه^۲ آینده است. از همین رو، نسبت‌سنجی آن با دانش سیاسی که به اداره حال و آینده جوامع بشری می‌پردازد، از اهمیت به سزایی برخوردار است. اگر به فراخوانی تاریخ نظری بیندازیم، شاهد رونق کار طالع‌بینان، کاهنان و پیشگویانی خواهیم بود که آینده و حوادث آن را برای عوام و خواص به تصویر می‌کشیدند و ارج و قرب زیادی در سایه این پیشگویی‌ها برای خویش کسب می‌نمودند. پادشاهان و حاکمان، یا همان سیاستمداران در دنیای سنت، از طالع‌بینان برای پیش‌گویی وضعیت آینده امپراطوری خویش، شکست یا پیروزی، بقایا زوال خود و رقبايشان و سایر مسائل روزمره‌شان بهره‌های زیادی می‌بردند.

این علاقه ذاتی میل طبیعی به شناخت آینده در دوران کهن، به تدریج جای خویش را به ضرورت شناخت آینده در دوران معاصر داده است؛ زیرا لازمه زندگی در دنیای پرسر و صدا و سیال امروز—

1 Soft science & technologies.

2 Intelligent future engineering

که گاهی حاوی تغییراتی غافلگیرکننده و بی ارتباط با زمینه قبلی است — همان مطالعه آینده به مثابه یک علم مدرن و امکان شناخت فرصت‌ها و تهدیدات پیش روی است.

آینده‌پژوهی یکی از روش‌های مدرن مطالعه آینده است و از شاخه‌های فناوری‌های نرم^۱ محسوب می‌شود؛ البته هدف این علم نه تنها کشف آینده بلکه اساساً مهندسی هوشمندانه^۲ آینده است؛ درست به همین دلیل که آینده‌پژوهی جزو فناوری‌های نرم است و دانشی جهت‌دار به شمار می‌آید؛ از این رو اقتباس و تقلید کورکورانه از آن می‌تواند فوق‌العاده گمراه‌کننده و خطرناک باشد.

از دیگر سو، دانش سیاسی تبلور یافته در قالب نظریه‌های سیاسی نیز به نوعی، به دنبال کشف منطق تحولات و روندهایی است که آینده، ادامه آن‌ها محسوب می‌شود؛ بنابراین، به نظر می‌رسد میان دانش آینده‌پژوهی و علم سیاست، به خصوص در بخش نظریه‌پردازی، ارتباطی وثیق برقرار باشد. نوشتار حاضر، به بررسی این ارتباط می‌پردازد.

"چشم انداز در حال تغییر: کشف آینده علوم سیاسی" یک کتاب جامع است که به حوزه هیجان‌انگیز و در حال تکامل علوم سیاسی می‌پردازد. در این کتاب، خوانندگان درک عمیقی از آینده تحقیقات علوم سیاسی، از جمله تکامل رشته، روندهای نوظهور و چالش‌ها و فرصت‌هایی که در پیش است، به دست خواهند آورد. همچنین بر اهمیت تحقیقات آینده در علوم سیاسی تأکید شده و بر ضرورت اکتشاف و نوآوری مداوم در این زمینه پویا تأکید شده است.

این کتاب بیشتر رویکردهای روش‌شناسی را در تحقیقات علوم سیاسی آینده بررسی می‌کند. این کتاب روش‌های کمی، روش‌های کیفی و روش‌های مخلوط را پوشش می‌دهد و خوانندگان را با درک جامع از ابزارهای مختلف و تکنیک‌های مورد استفاده در تحقیقات علوم سیاسی فراهم می‌کند. علاوه بر این، این کتاب به رویکردهای نوآورانه در تحقیقات علوم سیاسی می‌پردازد، و روش‌های پیشرفته‌ای را که آینده این رشته را شکل می‌دهند، نشان می‌دهد.

1 Soft science & technologies.

2 Intelligent future engineering

علاوه بر این، "چشم‌انداز در حال تغییر" با این فرض که مطالعات استراتژیک یا راهبردی یکی از مهم‌ترین نقاط تلاقی دانش سیاسی و آینده‌پژوهی است، آینده زیرمجموعه‌های کلیدی در علوم سیاسی را بررسی می‌کند. این کتاب به بررسی پویایی در حال تغییر سیاست‌های مقایسه‌ای، از جمله چارچوب‌های جدید و تأثیر جهانی‌شدن می‌پردازد. آینده روابط بین‌الملل نیز مورد بحث قرار گرفته است، با تمرکز بر ماهیت در حال تکامل این زمینه، بازیگران جدید، حاکمیت جهانی و چالش‌ها و فرصت‌هایی که در پیش است. این کتاب همچنین به آینده نظریه سیاسی، سیاست عمومی، نهادهای سیاسی و رفتار سیاسی می‌پردازد و به خوانندگان یک مرور جامع از تحولات هیجان‌انگیز و جهت‌های آینده در این زمینه‌ها را ارائه می‌دهد.

از نظر بنده (مونا پارسا) محقق و استاد آینده‌پژوهی به‌طور کلی، "چشم‌انداز در حال تغییر: کشف آینده علوم سیاسی" برای هر کسی که علاقه مند به زمینه علوم سیاسی است، باید خوانده شود. این کتاب یک مرور جامع از آینده تحقیقات علوم سیاسی را ارائه می‌دهد که طیف گسترده‌ای از موضوعات و زیرمجموعه‌ها را پوشش می‌دهد. چه شما دانشجو، محقق یا متخصص در این زمینه باشید، این کتاب بینش و دیدگاه‌های ارزشمندی را در مورد آینده هیجان‌انگیز علوم سیاسی ارائه می‌دهد.

همچنین این کتاب حاصل سال‌ها زحمت و لطف اساتید گرانقدر همچون جناب دکتر علی اصغر پورعزت و جناب دکتر محمد رحیم عیوضی، در دوران تحصیل بنده است که از ایشان کمال تشکر را دارم و پدر و مادر عزیزم که نگاه تصویرپردازانه به آینده را از کودکی به من آموزش داده و همواره باعث دلگرمی و پیشرفت بنده بوده‌اند. کتاب را به همسر مهربانم جناب آقای امین صالحی برای تمام همراهی‌هایش در مسیر زندگی و پسرم برای تمام زمان‌هایی که متعلق به او بود و صرف نگارش کتاب شد، تقدیم می‌کنم.

مونا پارسا

دکتری آینده‌پژوهی

دانشگاه تهران